

شیوه زندگی و کالبد خانه، نمونه موردی: خانه‌های پلکانی پاهو**

بهرام کرمی^۱ ID، وحید قبادیان^۲ ID*، ناهید صادقی پی^۳ ID

^۱ گروه معماری، دانشکده معماری و شهرسازی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران، bahram.karami@yahoo.com ۱۹۷۹
^۲ (نویسنده مسئول) استادیار گروه معماری، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران، vah.qobadiyan@iauctb.ac.ir
^۳ استادیار گروه معماری، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران، n-sadeghipay@sbu.ac.ir

چکیده

کالبد خانه متأثر از عوامل زیادی است که همه آن‌ها از نظر اهمیت و تأثیرگذاری در یک سطح قرار نمی‌گیرند. یکی از مهم‌ترین‌های آن، ویژگی‌های شیوه زندگی است که با تغییر آن‌ها، الگوی رفتاری ساکنین و به تبع آن کالبد خانه‌ها دچار تغییر می‌شود. با این فرض، در پژوهش حاضر سعی شده است با تعیین جایگاه و اهمیت "شیوه زندگی" و "تغییرات کالبدی" در خانه‌های پلکانی پاهو؛ و تأثیرات متقابل آن‌ها بررسی شود. روش تحقیق در این پژوهش، تحلیلی-توصیفی و جمع‌آوری اطلاعات آن به روش کتابخانه‌ای بوده است. سپس در بخش عملی از روش "تحلیل عاملی" برای بررسی همبستگی میان عامل‌ها استفاده شد. در این راستا، "پرسشنامه بسته" با مقیاس لیکرت پنج‌تایی توسط محققین، طراحی و برای تحلیل آن‌ها از نرم‌افزار "اسمارت پی ال اس" استفاده شد. البته برای اینکه بتوان نتایج حاصل از نمونه‌های بررسی شده را به کل جامعه آماری تعمیم داد، نمونه‌ها به صورت "تصادفی ساده" انتخاب شدند. با استفاده از عکس‌برداری و "رولوه" نیز الگوها و مهم‌ترین ویژگی آن‌ها به دست آمد. برخلاف انتظار، نتایج حاصل از تحقیق نشان داد در بین ساکنان عامل "رسوم و آداب زندگی" برای وجوه عینی سبک زندگی از اهمیت کمتری برخوردار است و نکته مهم وجود "رسانه" در زندگی امروز است که به دلیل آن در وجوه عینی "مصرف"، تغییر در سلیقه و گرایش به نواحی تجهیزات و مبلمان خانه صورت گرفته است. در حقیقت، تغییرات شیوه زندگی در طول زمان، نوعی مدرنیته پلکانی در خانه‌های پلکانی شهر پاهو به وجود آورده است که باعث ایجاد نسبتی صحیح میان "ویژگی‌های کالبدی" و "شیوه زندگی معاصر" این خانه‌ها شده است.

اهداف پژوهش:

۱. شناسایی وجوهی از شیوه زندگی معاصر مرتبط با ویژگی‌های کالبد خانه.
۲. ارائه یک دسته‌بندی از وجوه شیوه زندگی معاصر با توجه تأثیرشان بر کالبد خانه‌های پلکانی شهر پاهو.

سؤالات پژوهش:

۱. کدام وجوه شیوه زندگی معاصر در ارتباط با کالبد خانه هستند؟
۲. دسته‌بندی وجوه شیوه زندگی معاصر با توجه به تأثیری که بر کالبد خانه‌های پلکانی پاهو دارند چگونه است؟

اطلاعات مقاله

مقاله پژوهشی

شماره ۴۷

دوره ۱۹

صفحه ۴۸۸ الی ۵۰۲

تاریخ ارسال مقاله: ۱۴۰۰/۰۳/۱۸

تاریخ داوری: ۱۴۰۰/۰۶/۱۳

تاریخ صدور پذیرش: ۱۴۰۰/۱۰/۲۲

تاریخ انتشار: ۱۴۰۱/۰۹/۰۱

کلمات کلیدی

شیوه زندگی، کالبد، خانه‌های پلکانی، الگو، شهر پاهو.

ارجاع به این مقاله

کرمی، بهرام، قبادیان، وحید، صادقی پی، ناهید. (۱۴۰۱). شیوه زندگی و کالبد خانه، نمونه موردی: خانه‌های پلکانی پاهو. مطالعات هنر اسلامی، ۱۹(۴۷)، ۴۸۸-۵۰۲.

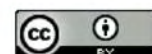

[dori.net/dor/20.1001.1.1730708.1401.19.47.29.7](https://doi.org/10.22034/IAS.2023.19.47.488-502)

dx.doi.org/10.22034/IAS.2023.19.47.488-502

** این مقاله برگرفته از رساله دکتری "بهرام کرمی" با عنوان "امکان سنجی تطبیق ویژگی‌های کالبدی معماری پلکانی پاهو بر مبنای شیوه زندگی معاصر" است که به راهنمایی دکتر "وحید قبادیان" و مشاوره دکتر "ناهید صادقی پی" در دانشگاه آزاد اسلامی "واحد تهران مرکزی" در حال انجام است.

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

مقدمه

خانه، فضایی برای شکل‌گیری شیوه زندگی ساکنان به‌منظور تأمین بخشی از نیازهای مادی و غیرمادی آنهاست. در عصر حاضر ویژگی‌های شیوه زندگی در کالبد خانه‌ها به‌عنوان مؤثرترین مؤلفه شکل‌گیری فعالیت‌های ساکنان، نادیده گرفته شده است. با بیان این مشکل، هدف اصلی این پژوهش توجه به تأثیر شیوه زندگی به‌عنوان یکی از مهم‌ترین ابزارهای درک رفتار ساکنین در کالبد خانه‌ها می‌باشد. با تغییرات شیوه زندگی، الگوی رفتاری ساکنین در خانه‌ها دچار تحول شده و کالبد فضایی متفاوتی را به‌وجود می‌آورد. عدم سازگاری کالبد خانه‌های قدیمی با شیوه زندگی معاصر از مشکلاتی است که امروزه از آن رنج می‌برند. درحالی‌که توجه به معماری برخاسته از شیوه زندگی، که در طی زمان تحت تأثیر همین شیوه زندگی، شکل و محتوای خاصی یافته است، می‌تواند سبب افزایش رضایت‌مندی ساکنان شود.

درباره پیشینه این پژوهش باید گفت در این زمینه تاکنون پژوهش مستقلی صورت نگرفته است و تنها توسط محققان پژوهش‌های مشابهی صورت گرفته که یافته‌های آن‌ها به‌عنوان پیش‌زمینه در این مطالعه مورد استفاده قرار گرفت. کوپرمارکوس^۱ (۱۹۹۹)، در مقاله "خانه نماد خویشتن"، با استفاده از نظریه‌های روانشناسی یونگ با نگاه ژرف‌تر در رابطه روان انسان با محیط به ویژه خانه، در عمق روان انسان و در تاریخ، به ریشه‌دار بودن مفهوم نمادین خانه در روان انسان اشاره می‌کند و می‌گوید طراحان باید به تأثیر طراحی خانه بر وضع روانی انسان‌ها توجه کنند. به نظر او در سطحی کمتر آگاهانه و در بیشتر اوقات، انسان خانه را انتخاب می‌کند که پشتیبان اصلی محیط داخلی اوست. کوان^۲ و کیم^۳ (۲۰۱۹)، در مقاله "ویژگی‌های فضاهای مسکونی در پاسخ به تغییر روش زندگی" ویژگی‌های فضاهای مسکونی را با تمرکز بر "شخصیت ساکنان" و "ارتباط بین فرد و خانواده" تحلیل و بررسی می‌کنند و به این نتیجه رسیده‌اند که تعامل بین فضاهای مسکونی و نیازهای روزمره زندگی و روش زندگی یکی از الزامات اساسی خانه‌های پایدار است. یکی از تحقیقات مهم، تحقیق چپمن^۴ و هاکی^۵ (۱۹۹۹)، در کتاب "خانه‌های ایده‌آل: تغییرات اجتماعی و زندگی داخلی" است. در آن تحقیق، تکیه اصلی به بررسی محل سکونت، نوع خانه، وسایل اتاق نشیمن و دیگر جلوه‌های عینی‌شان و منزلت می‌باشد که موسوم به مقیاس اتاق نشیمن است. از دیگر گام‌های مؤثر و مهم این حوزه می‌توان به ونتلینگ^۶ (۱۹۹۰)، در کتاب "طراحی مسکن بر پایه سبک زندگی"، اشاره کرد. او به بررسی خانه‌ها پرداخته و در نهایت به این نتیجه رسیده که در طول سال‌های پس از دهه نود میلادی، ملاحظات روش زندگی، تغییرات جمعیتی و الگوهای سکونت، پیش‌فرض‌های ما را از خانه تغییر داده و خواهند داد. لذا تلاش می‌کند تا مسیری را که در پیش گرفته‌ایم، نشان دهد.

در ایران نیز مازندرانی حائری (۱۳۹۵)، در کتاب "خانه، فرهنگ، طبیعت در معماری ایران"، تعدادی از خانه‌های سنتی را بررسی می‌کند و آن را با خانه‌های معاصر مقایسه می‌کند. عنوان بخشی از کتاب بررسی شیوه زندگی و سازمان فضایی معماری خانه‌های تاریخی و معاصر است. در این قسمت برای فهم شیوه زندگی از تکنیک مصاحبه و پرسشنامه استفاده شده است که هدف نویسنده فهم تأثیر متقابل شیوه زندگی و شیوه شهرنشینی بر سازمان فضایی خانه می‌باشد. عبد مجیری (۱۳۹۴)، در پایان‌نامه دکتری خود تحت عنوان "الگویابی معماری خانه در بستر

۱. Cooper Marcus
۲. Kwon, Soomi
۳. Kim, Hyun-Ah
۴. Chapman
۵. Hockey
۶. Wentling, James W

تحولات فرهنگ"، برخی مشکلات حال حاضر خانه‌های روستایی را، بر پایه مقوله الگوها مورد توجه قرار داده و نتایج نشان‌دهنده آن است که الگوهای معماری روابط مستحکمی با دو حوزه روش زندگی و نظام مفاهیم دارند. مداحی نیز (۱۳۹۴)، در پایان‌نامه خود تحت عنوان "خوانش و فهم پیوند کالبد خانه و شیوه زندگی در معماری بومی"، به این نتیجه رسیده که رفتارهای گوناگون در شکل‌دهی به فضای پیرامون تأثیر داشته و هر فضا در خانه با عناصر ثابت و نیمه ثابت خود، محصول نظام رفتاری فرد و خانواده است.

در این مجال، یادآوری این نکته ضروری است که بدانیم در ایران پژوهش‌ها در حوزه "شیوه زندگی" و "کالبد خانه" بسیار انگشت‌شمارند. بنابراین این پژوهش "تغییرات کالبدی" و "شیوه زندگی" در خانه‌های پلکانی پناه و تأثیرات متقابل آن‌ها را مورد بررسی قرار می‌دهد. روش تحقیق در این پژوهش تحلیلی-توصیفی بوده که اطلاعات آن به روش کتابخانه‌ای جمع‌آوری شد. بر این اساس، ابتدا مدل نظری برآمده از مبانی، برای ارتباط بین شیوه زندگی و کالبد خانه تدوین شد. سپس در بخش عملی از روش "تحلیل عاملی" برای بررسی همبستگی میان عامل‌ها استفاده شد. در این راستا، به‌منظور پیمایش مدل نظری برآمده از مبانی، "پرسشنامه بسته" با مقیاس لیکرت^۷ پنج‌تایی توسط محققین طراحی و سپس برای تحلیل داده‌های آن از نرم افزار "اسمارت پی ال اس"^۸ استفاده شد. در نهایت برای اینکه بتوان نتایج حاصل از داده‌ها را به کل جامعه آماری تعمیم دهیم، نمونه‌ها به‌صورت "تصادفی ساده" انتخاب شدند. با استفاده از "عکسبرداری" و "رولوه" نیز الگوها و مهم‌ترین ویژگی آن‌ها به‌دست آمد.

۱. کالبد در خانه

در معماری، کالبد را می‌توان زبان فضا دانست؛ چراکه آنچه معماران در فضا می‌خواهند بیان کنند، با توجه به کالبد بیان می‌کنند. به همین دلیل کالبد دارای اهمیت ویژه‌ای در آفرینش فضا است (معماریان، ۱۳۹۱: ۲۴). در تصور سازنده بومی، کالبد خانه تمامی جنبه‌های آن، مشتمل بر سازه، مصالح، شکل و روابط اجزا با یکدیگر را دربر می‌گیرد که از یکدیگر جدایی ناپذیرند و خانه به‌صورت یک کل در ذهن او جلوه‌گر می‌شود. این کلیت در ذهن ساکنان خانه به صورت یک الگوی ذهنی تجسم‌یافته و او آن را متناسب با خواست‌های خود عینیت می‌بخشد (مداحی به نقل از علی‌الحسابی و راهب، ۱۳۹۴: ۷۱).

در کتاب الفبای کالبدی خانه سنتی یزد، نویسندگان کالبد خانه را معادل شکل (فرم) خانه و اجزاء تشکیل‌دهنده سازمان فضایی آن قرار داده و بیان می‌کنند (قزلباش، ابوالضیاء، ۱۳۶۴: ۹). اما از نگاه موراتوری‌ها^۹ کالبد خانه متشکل از چهار عنصر ساخت‌مایه، سازه، فضا و شکل یا فرم می‌باشد و ابزار آن‌ها برای شناخت این کالبد گونه‌شناسی است (معماریان، ۱۳۸۶: ۲۲۵). فلامکی (۱۳۹۱)، اعتقاد دارد پیکره کالبدی بنا را مواد و مصالح ساختمانی تعریف، تحدید و تشخیص می‌کند (فلامکی، ۱۳۹۱: ۹۵) و عناصر ساختمانی که عبارتند از: ستون‌ها، دیوارها، پله‌ها، درها و پنجره‌ها، ناودان‌ها، جان‌پناه‌ها، طاق نماها و همچنین ترکیب‌هایی از این‌ها آورنده صورت (کالبد) می‌باشند (همان: ۱۲۵).

در جایی آمده است که ساختمان به‌عنوان یک کل (شامل اجزاء و عناصر تشکیل‌دهنده کالبد آن و ساکنانش)، یک فرایند تعاملی میان انسان‌ها و محیط‌شان است. در تلاش برای شناسایی شخصیت این فرایند، مطالعه جنبه کالبدی آن محسوس‌ترین و پایدارترین جنبه است. تمایلات، فعالیت‌ها و واکنش‌های انسانی که بخشی از تعامل میان ساکن و

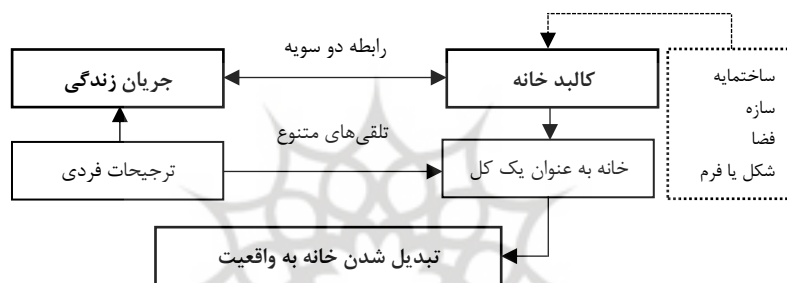
۷. Likert Scale

۸. Smart Pls

۹. Moratoria

سکونتگاه هستند، نسبتاً نامحسوس و بی‌دوامند. در حالی که جوهر کالبدی و سازمان آن، از آنجاکه محسوس‌تر و ثابت‌تر می‌باشند، نقطه محکمی برای شروع فراهم می‌کند که می‌توان دیگر جنبه‌های نامحسوس‌تر را به آن ارتباط داد (Krof, ۲۶۳-۲۴۷: ۱۹۹۶).

آنچه به روشنی در میان پژوهش‌های انجام شده درباره‌ی خانه به چشم می‌آید، رابطه‌ی دو سویه کالبد خانه (ساخت‌مایه، سازه، فضا و شکل یا فرم) و جریان زندگی ساکنانش است. با توجه به اینکه ساکنان یک خانه شیوه‌های متفاوتی از زندگی را با توجه به ترجیحات فردی خود دنبال کرده و تلقی‌های متنوعی از خانه را با توجه به الگوهای رفتاری‌شان در کالبد خانه جویا می‌شوند، بنابراین خانه به صورت یک کل در بستر زندگی روزانه به واقعیت و عینیت بدل می‌شود، نمودار ۱ روند تبدیل خانه در جریان ترجیحات فردی به واقعیت و عینیت را نشان می‌دهد.

نمودار ۱: روند تبدیل خانه در ترجیحات فردی به واقعیت و عینیت، ماخذ: نگارندگان

۲. روابط خانه و شیوه زندگی

خانه تنها یک ساختار نیست، بلکه یک «نهاد» است که برای مجموعه پیچیده از اهداف ایجاد می‌شود. همچنین به سبب اینکه پدیده‌ای اجتماعی نیز می‌باشد، نظام و نوع فضاها و همچنین فرم فیزیکی آن از عوامل فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی و... آن تأثیر می‌پذیرد (Rapoport, ۱۹۶۹, ۴۶). بیشترین ارتباط خانه با نهادهای اجتماعی، از طریق نهاد خانواده برقرار می‌شود. «مفهوم خانه را می‌توان با مفهوم خانواده قابل مقایسه دانست» (Moor, ۲۰۰۰: ۲۰۷).
 خانه به طور معمول در ارتباط با یک انسان یا اجتماع مانند خانواده هسته‌ای فعال می‌شود (Benjamin et al., ۱۵۸: ۱۹۹۵). در عین حال، ارتباط خانه با نهادهای جامعه محدود به خانواده نشده و با سطوح مختلف جامعه ارتباط برقرار می‌کند. حتی برخی معتقدند که ارتباط انسان‌ها با خانه‌های خود، تحت تأثیر ساختار اجتماعی در کل جامعه مورد نظر است (Clapham, ۲۰۰۵: ۱۱۸). در جایی آمده است، خانه بیش از یک ساختار کالبدی، مکانی است که از طریق تمرین‌های اجتماعی و دلبستگی‌های فردی ساخته می‌شود. این بدان معناست، در حالی که خانه ابعاد واقعی مادی دارد، به بستر مذکور محدود نمی‌شود (Moss, ۱۹۹۷: ۴۴۱). سامرویل^{۱۰} در سال ۱۹۹۷ معنای خانه را مورد بررسی قرار داد و هفت بُعد معنایی برای آن قائل شد: سرپناه؛ اجاق/ مرکز گرمایش؛ قلب/ جوهر محیط؛ خلوتگاه؛ ریشه؛ بودگاه^{۱۱}؛ بهشت (مکان ایده‌آل) (Somerville, ۱۹۹۷: ۲۴۴). خانه یک تصور فضایی است؛ مجموعه‌ای از ایده‌ها،

۱۰. Somerville

۱۱. Abode

احساسات متغییر و متقاطع که به بستر مرتبط شده‌اند و مکان‌هایی را می‌سازند، در میان فضاها و مقیاس‌ها بسط می‌یابند و به مکان پیوند می‌خورند (Blunt & Dowling, ۲۰۰۶: ۲).

قبل از انقلاب صنعتی و رشد سریع تکنولوژی و تحولات حاصل از آن، شیوه زندگی افراد که سنت عامل مهمی در حفظ و بقای آن بوده است، به کندی دستخوش تغییری قابل ملاحظه می‌شده است. با عدم پذیرش تنوع در درون خود، نشان از وجود نظام طبقاتی و ارجحیت نگاه جمعی به فردی داشته و بر نظام تولید استوار بوده است. با آغاز قرن بیستم به همراه موجی از تحولات، شیوه زندگی از لحاظ ساختاری و مفهومی روز به روز کمرنگ گردید و ورای ساختار طبقاتی (علی‌پور و همکاران، ۱۳۹۹: ۷۲)، با بیان فردیت و منحصر به فرد بودن نوع زندگی، بروز یافت که از این مرحله به بعد، به علت چنین تغییرات گسترده‌ای، "شیوه زندگی" به عنوان "سبک زندگی" راه خود را در میان مردم باز کرد.

در بررسی سبک زندگی باید به عوامل مختلفی توجه کرد، اما یکی از عوامل کلیدی "نظام مصرف" است. از نظر پارنل^{۱۲} و همکاران، سبک زندگی یعنی فرد از چه محصولاتی و چگونه از آن‌ها استفاده می‌کند (Parnell et al, ۲۰۰۶: ۶۲). اساساً تا قبل از قرن بیستم پدیده‌ای به نام انتخاب و توانایی انتخاب‌گری آدمیان و به دنبال آن سبک زندگی چندان معنا نداشت؛ نظام مصرف (به جای نظام تولید) مبنای ساخت و پردازش مفهوم سبک زندگی بین جامعه‌شناسان گردید (علی‌پور و همکاران، ۱۳۹۹: ۷۲).

رسانه‌های نوین به واسطه در اختیار قراردادن گزینه‌های انتخابی متنوع، عاملی مهم در افزایش مصرف و تغییرات سبک زندگی است. بودریار^{۱۳} معتقد است: «سبک زندگی رسانه‌ای شده امروزین با تولید تصاویر و مدل‌هایی از واقعیت که به طور روز افزونی جای "خود واقعیت" را می‌گیرد به تجربه بشری شکل می‌دهند. ما چگونه می‌فهمیم که واقعیت چیست؟ تلویزیون نگاه می‌کنیم و کتاب‌ها و روزنامه‌ها را مطالعه می‌کنیم. این رسانه‌ها فقط مدلی از واقعیت را منعکس می‌کنند و از این طریق اقدام به زمینه‌سازی برای ما می‌نمایند» (بودریار، ۱۹۹۱؛ به نقل از رضوی‌زاده، ۱۳۸۵: ۱۱۴). بر این اساس می‌توان گفت که رسانه‌ها و نظام ارتباطی نقش مهمی در زندگی روزمره کنونی ما ایفا می‌کنند. از سویی در دوره مدرن با تمایز بین کار مردانه که در خارج از خانه انجام می‌شود و کار زنان که در خانه تعریف شده است، سامان‌دادن امور خانه از قبیل نظافت خانه، شستشوی لباس، پخت غذا، نگهداری از کودکان و به طور کلی مسائلی که با خانه در ارتباط است، بر عهده زنان گذاشته شده است. از این رو تقسیم کار جنسیتی و تقسیم جنسیتی فضا متقارن با یکدیگر شکل گرفت. البته در چند دهه اخیر با افزایش مهارت‌ها و سطح سواد و آگاهی اجتماعی و تغییر در ساختار مشاغل، بسیاری از زنان وارد محیط کار شده و از جامعه تا خانه حضور دارند (آزادارمکی، ۱۳۹۲: ۶۴).

امروزه اصطلاح سبک زندگی، کاربرد عامیانه فراوان و گسترده‌ای یافته است و اغلب برای توصیف نوع خانه و اسباب و اثاثیه به کار می‌رود (باینگانی و همکاران، ۱۳۹۲: ۵۷). بنابراین، خانه می‌تواند به عنوان مهم‌ترین مکان و کالبد برای نمایش کامل سبک زندگی انسان باشد؛ در واقع خانه طیف وسیعی از مراکز رفتاری فعالیت‌های زندگی را در خود دارد. لارنس^{۱۴} (۱۹۹۵)، در زمینه شیوه زندگی روزمره و چگونگی استفاده از فضا بیان می‌کند که به منظور درک معانی

۱۲. Parnel

۱۳. Baudrillard

۱۴. Lawrence

نهفته در طراحی کاشانه‌ها، باید چگونگی انتظام رفتارها و فعالیت‌ها در محیط‌های مسکونی که از طریق قانون‌مندی و قواعد مرسوم پدید می‌آیند، مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرند. رسوم زندگی که نقش محوری در این ارتباط را ایفا می‌کنند، می‌توانند در کشف شیوه استفاده از فضاها بسیار سودمند باشند (Lawrence, ۱۹۹۵: ۵۸). یکی از تحقیقات میدانی، تحقیق چپمن^{۱۵} است که تکیه اصلی به بررسی محل سکونت، نوع خانه، وسایل اتاق نشیمن و دیگر جلوه‌های عینی‌شان و منزلت می‌باشد که موسوم به مقیاس اتاق نشیمن است. این مقیاس بر مبنای این واقعیت ساخته شد که عموماً سبک‌زندگی و به‌خصوص اشیای تحت تملک مردم، در طبقه‌های مختلف تفاوت دارد. از نظر چابین، لوازمی که در اتاق نشیمن یافت می‌شود منعکس‌کننده دستاوردهای فرهنگی، دارایی‌های مادی و منزلت اقتصادی و اجتماعی خانواده است (Chapman, ۱۹۹۹: ۳۷۵). لذا می‌توان انتظار داشت که حجم عمده‌ای از مصارف در الگوی فعالیت‌ها نمود پیدا می‌کند و سهم ویژه‌ای از این نمایش در خانه رخ می‌دهد. به‌صورت خلاصه، بنا بر آراء و نظرات فوق، جدول ۱ به دسته‌بندی عوامل مؤثر بر سبک‌زندگی مستخرج از پژوهش‌های انجام شده اشاره می‌کند.

جدول ۱: عوامل مؤثر بر سبک‌زندگی مستخرج از پژوهش‌های انجام شده، مأخذ: نگارندگان.

ردیف	عوامل	نوع اثر
۱	رفتارهای فردی	رفتارهای فردی، معیار مهمی در تشخیص و تبیین سبک‌زندگی
۲	مصرف	مصرف مهمترین عامل در سبک‌زندگی
۳	ارزش‌ها و هنجارها	اهمیت ویژه ارزش‌ها و هنجارها در جهت‌دهی فرد برای چگونگی زندگی
۴	رسوم و آداب زندگی	رسوم و آداب زندگی، خود عاملی برای هویت‌بخشی فردی و سبک‌زندگی
۵	کنش‌های اجتماعی	کنش‌های اجتماعی علاوه بر نشان دادن جایگاه فرد تا حد زیادی مشخص‌کننده سبک‌زندگی
۶	رسانه	رسانه عامل مهمی در انتخاب‌های فرد
۷	تکنولوژی	نقش تکنولوژی در پیدایش اسباب و تجهیزات و در پی آن تحولات زندگی

۳. سبک‌زندگی و وجوه آن

با توجه به مبانی نظری یاد شده، می‌توان ویژگی‌های سبک‌زندگی را به دو وجه "ترجیحی" و "عینی" تقسیم کرد:

- وجه ترجیحی: با توجه به "انتظارات" و "خواسته‌های" فرد شکل گرفته و او را در انتخاب‌ها همراهی می‌کند.
- وجه عینی: ناظر بر واقعیات زندگی فرد است.

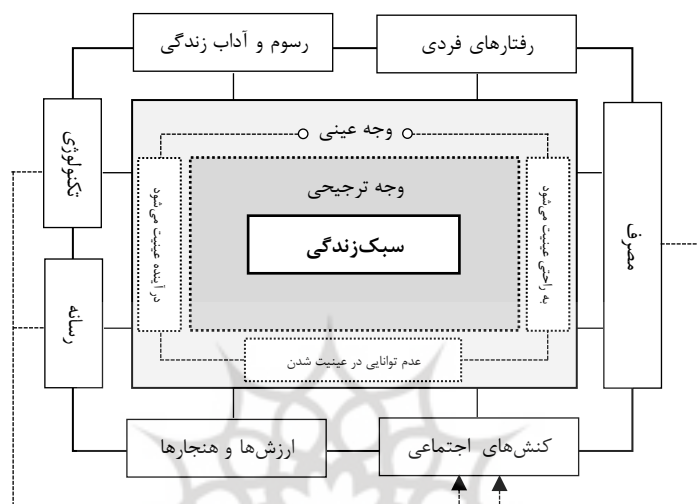
البته وجه "ترجیحی" می‌تواند در زمانی نزدیک عینیت یابد و یا در زمانی دورتر قابلیت "عینی شدن" را داشته باشد. هرچند گاهی به دلیل مناسب نبودن شرایط، فرصت "عینی شدن" نخواهد یافت و تنها در حد آرزو باقی می‌ماند. در مرحله بعدی، برای هر دو وجه، هفت وجه دیگر (حاصل جدول ۱) شامل "رفتارهای فردی"، "مصرف"، "ارزش‌ها و هنجارها"، "رسوم و آداب زندگی"، "کنش‌های اجتماعی" و "رسانه و تکنولوژی" در نظر گرفته شد.

نمودار ۲: مدل پیشنهادی سبک‌زندگی و وجوه آن را نمایش می‌دهد.

۱۵. Chapman

۴. سبک زندگی معاصر و خانه های پلکانی در شهر پاه

این بخش با مروری بر شهر پاه و کالبد خانه‌های پلکانی آن به دنبال شناخت بستر پژوهش است. بدین منظور در سه بخش مجزا، "شهر پاه"، "تکنولوژی ساخت" و "الگوهای خانه‌های پلکانی پاه" بررسی شده است.

نمودار ۲: مدل پیشنهادی سبک زندگی و سوبه‌های آن، ماخذ: نگارندگان

۴.۱. شهر پاه

در شمال غرب استان کرمانشاه و در یک موقعیت مرزی بین کشور ایران و عراق قرار دارد (مهندسين مشاور ژيناب غرب، ۱۳۸۹: ۸۶). شيب بسيار باعث شده كه شهر به تبعيت از آن بر روي دامنه‌هاي بسيار شيب‌دار استقرار يابد (مهندسين مشاور ژيناب غرب، ۱۳۸۹: ۱۶۸). از لحاظ توپوگرافي، تپه‌هاي متعددي در داخل شهر قرار دارد كه توسعه كالبدی شهر را محدود کرده است (ملكي، عزيزي، ۱۳۹۳: ۴۵). مورفولوژی شهر نيز به دليل محدوديت فضا و زمين با بافت متراكم و به صورت نامنظم و متمرکز است (خوشحال دستجردی و همكاران، ۱۳۹۲: ۲۹). بعد از يك بازديد ميدانی از شهر پاه، خانه‌هاي پلکانی در محله "اميرآباد" برای بررسی انتخاب شدند، زیرا اين محله، به‌عنوان هسته اوليه و قديمی اين شهر تعداد زيادی از خانه‌هاي پلکانی پاه را در خود جای داده است كه تاکنون ساختار کلی خود را حفظ کرده‌اند. در تصوير ۱، قسمتی از شهر پاه كه محله "اميرآباد" در آن قرار گرفته است، نشان داده شده است.

تصویر ۱: محله میرآباد پاوه؛ ماخذ: نگارندگان

۴.۲. تکنولوژی ساخت

سنگ به‌عنوان اصلی‌ترین مصالح بوم‌آورد منطقه، نقش اول را در احداث خانه‌های پلکانی پاوه دارد. نمای این خانه‌ها معمولاً ساده بوده که با را عایت سنگ چینی منظم، بندهای بین سنگ‌ها دارای نمایی زیبا هستند. برای تأمین مقاومت نسبی برشی در لابلای دیوارهای سنگی، چوب به‌کار رفته است. البته استفاده از چوب، در ساخت درها، پنجره‌ها و نعل درگاه‌ها نیز دیده می‌شود. برای ساخت بام از دومین مصالح بوم‌آورد منطقه، یعنی چوب استفاده شده است که ایزولاسیون آن با استفاده از ملات کاهگل صورت گرفته است. در مقایسه با گذشته، امروزه استفاده از چوب کمتر شده و به‌جای آن گاهی از تیرآهن و سقف‌های ترچه بلوک استفاده می‌شود. در تصویر ۲: تکنولوژی ساخت در خانه‌های پلکانی پاوه ارائه شده است.

تصویر ۲: تکنولوژی ساخت در خانه‌های پلکانی پاوه؛ ماخذ: نگارندگان

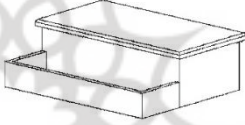

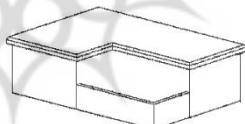

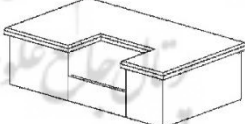
	استفاده از سنگ چینی منظم در نما		استفاده از سنگ به‌عنوان مصالح بوم‌آورد		استفاده از ملات کاهگل برای ایزولاسیون بام
	استفاده از کاهگل به‌عنوان ملات بین سنگ‌ها		استفاده از چوب برای تأمین مقاومت برشی		استفاده از چوب، در ساخت "در ورودی"

۴.۳. الگوها

خانه‌های پلکانی پاوه معمولاً به‌صورت دو طبقه می‌باشند که در گذشته از طبقه زیرین خانه برای نگهداری دام و انبار استفاده شده است. "فضاهای نشیمن"، "اتاق مهمان"، "انبار" و "تویله" اصلی‌ترین فضاها در این خانه‌ها هستند. در

میان آن‌ها "اتاق نشیمن" غالباً چند عملکردی بوده و اصلی‌ترین فضای بنا را تشکیل می‌دهد. این چند عملکردی بودن در خانه‌هایی که فضای مستقلی برای پذیرایی از مهمان نداشتند بیشتر مشهود می‌باشد. به نحوی که از همان اتاق نشیمن برای پذیرایی از مهمان استفاده شده است. در گذشته، این خانه‌ها فاقد محلی به صورت مستقل برای پخت‌وپز بوده‌اند و معمولاً پخت‌وپز در داخل فضای زیستی صورت می‌گرفته است، یعنی در گوشه‌ای از اتاق با استفاده از ۲ تکه سنگ و ملات گل، مکانی برای پخت‌وپز ساخته و سه پایه‌ای آهنی بر روی آن قرار می‌گرفته است. البته در بعضی از موارد در داخل حیاط، مکانی مسقف ساخته شده است که از آن برای پخت نان استفاده می‌شد. انبار آذوغه نیز در مجاور با بدنه کوه جای می‌گرفت و اتاق‌ها که فضای اصلی خانه به‌شمار می‌آمدند در ضلع جنوبی و رو به آفتاب قرار می‌گرفتند. در نهایت می‌توان الگوی کلی خانه‌ها را با توجه به برداشته‌های صورت گرفته به سه شکل یک طرفه (I) شکل با بیشترین نمود، دو طرفه (L شکل)، و در مواردی سه طرفه (U شکل) تقسیم نمود که در تصویر ۳ نشان داده شده‌اند.

تصویر ۳: الگوها در خانه‌های پلکانی پاوه؛ ماخذ: نگارندگان

		یک طرفه (I شکل)
		دو طرفه (L شکل)
		سه طرفه (U شکل)

در تصویر ۴ نیز، نمونه‌هایی از تحلیل الگوهای یک طرفه (I شکل)، دو طرفه (L شکل) و سه طرفه (U شکل) ارائه شده است.

تصویر ۴: تحلیل الگوهای یک طرفه، دو طرفه و سه طرفه؛ مأخذ: نگارندگان

الگوی یک طرفه (I شکل)	برش A-A	پلان طبقه اول	پلان طبقه همکف
الگوی دو طرفه (L شکل)	برش A-A	پلان طبقه اول	پلان طبقه همکف
الگوی سه طرفه (U شکل)	برش A-A	پلان طبقه اول	پلان طبقه همکف
اتاق خواب	اتاق خواب	اتاق مهمان	آشپزخانه
اتاق خواب	اتاق خواب	نشیمن	آشپزخانه
اتاق خواب	اتاق خواب	عرصه و عیان	آشپزخانه
اتاق خواب	اتاق خواب	نشیمن	آشپزخانه

۴۴. یافته‌های تحقیق

در این مرحله T مسیر مطالعات میدانی، یعنی روند تحلیل یافته‌ها ارائه شده است. به‌منظور بررسی مدل نظری، ابتدا گویه‌های پرسشنامه به وسیله ۳۱ گزاره طراحی و با استفاده از مقیاس لیکرت پنج‌تایی داده‌ها جمع‌آوری شدند. از مجموع ۳۱ گویه، ۲۰ گویه دربرگیرنده عوامل مؤثر بر "سبک‌زندگی" و ۱۱ گویه برای سنجش "کالبد خانه" استفاده شد. همان‌گونه که در جدول ۲ مشاهده می‌شود، در گویه‌ها هم‌نشینی عوامل "سبک‌زندگی" و "کالبدی خانه" برای دستیابی به نتیجه بهتر لحاظ شده است.

جدول ۲: محتوای گویه‌های پرسشنامه؛ مأخذ: نگارندگان

متغیر وابسته	ابعاد	سؤالات	
وجه تریجی	تکنولوژی	همگام با تکنولوژی تمایل به نوگرایی در مبلمان منزل و گسترش فرهنگ مصرف به جای تولید	
	مصرف	گسترش فرهنگ مصرف به جای تولید (توجه به خرید وسایل، تجهیزات و مبلمان خانه)	
	رسانه	مبلمان، وسایل و تجهیزات خانه همانند برنامه‌های تلویزیونی و شبکه‌های اجتماعی (اینستاگرام و ...)	
	رسوم و آداب زندگی	دور هم جمع شدن	
	ارزش‌ها و هنجارها	توجه به ارزش‌ها و هنجارهای جدید	
	رفتارهای فردی		اولویت خواسته‌های فردی در جمع‌های خانوادگی و فامیلی
			ارتباط با خود
	کنش‌های اجتماعی		تغییر ذائقه از زندگی در خانواده گسترده (خانه پدری) به خانواده هسته ای
			روابط به صورت رفت و آمدی یا حضوری (مهمانی، شب‌نشینی)
	وجه عینی	تکنولوژی	ارتباط مناسب با همسایه‌ها و محدود نشدن دید و بازدیدها
مصرف		اهمیت یافتن مبلمان و وسایل صنعتی به جای فضاها و ابزار سنتی خانه (آسایش به جای آرامش)	
رسانه		تغییر در سلیقه و گرایش به نواحی تجهیزات و مبلمان خانه (وسایل و مبلمان خانه جزء بهترین‌های بازار)	
رسوم و آداب زندگی		پیگیری زندگی مبلمان، اتاقیه، وسایل و تجهیزات خانه همانند برنامه‌های تلویزیونی	
ارزش‌ها و هنجارها		در فضاهای مختلف در حین انجام کارهای مختلف سپری کردن اوقات با اعضاء خانواده	
رفتارهای فردی			خانه پاسخ‌گوی ابعاد ارزش‌ها و هنجارهای جدید با توجه به اهمیت یافتن آنها
			فعالیت‌های درون خانه به صورت فردی مثل خوابیدن، استراحت و ...
کنش‌های اجتماعی			در اتاق تنها ماندن و انجام امور شخصی
			تمایل بیشتر به سکونت در خانه‌های تک خانواری جدید به جای زندگی در خانواده گسترده (خانه پدری)
خانه			وجود فضایی برای فعالیت‌های دیداری یا رفت و آمدهای ساده و روزمره
		وجود یک اتاق آراسته ویژه مهمانی	
		دلیل تغییر: موقعیت مکانی اتاق‌ها در خانه	
		دلیل تغییر: موقعیت نشیمن نسبت به بقیه اتاق‌ها	
		دلیل تغییر: موقعیت آشپزخانه نسبت به بقیه اتاق‌ها	
		دلیل تغییر: موقعیت اتاق خواب نسبت به بقیه اتاق‌ها	
		دلیل تغییر: موقعیت سرویس‌ها (حمام و توالت) نسبت به بقیه اتاق‌ها	
		دلیل تغییر: موقعیت کمد و انبار نسبت به بقیه اتاق‌ها	
		دلیل تغییر: مترتال داخلی خانه	
		دلیل تغییر: مترتال نما	
	دلیل تغییر: ورود تکنولوژی جدید به خانه		
	دلیل تغییر: حذف تدریجی عملکرد در برخی از فضاها		
	دلیل تغییر: نیاز به فضاهای جدید برای عملکردهای جدید		

در این پژوهش، جامعه آماری ۱۹۶۰ نفر بوده که حجم نمونه براساس فرمول کوکران^{۱۶} با سطح خطای (d) ۰/۰۵، ۳۲۱ نفر می‌باشد. در این راستا، برای اینکه بتوان نتایج حاصل از پرسشنامه را به کل جامعه آماری تعمیم داد، نمونه‌ها به صورت "تصادفی ساده" انتخاب شدند. افراد مورد پرسش به چهار گروه سنی "نوجوان"، "جوان"، "میانسال" و "کهنسال" تقسیم شدند که وضعیت کاری آن‌ها در دسته‌های مشاغل "دولتی"، "آزاد"، "محصل"، "خانه‌دار" و "بیکار" تعریف گردید.

به منظور تعیین روایی مقیاس حاضر، در نرم‌افزار "اسمارت پی ال اس" از روش "تحلیل عاملی تأییدی" بهره گرفته شد و نتایج حاصل از تحلیل عاملی نشان داد که گویه‌ها می‌توانند زیرمجموعه سازه‌های خود قرار گیرند. با توجه به "بارهای عاملی" و "ضرایب مسیر استاندارد شده مدل تحقیق" و همچنین "مقادیر بارهای عاملی گویه‌های هر وجه" روشن شد که تمامی ضرایب بار عاملی دارای مقادیر بیشتر از ۰/۵ بوده و این نشانگر آن است که پایایی مدل پیشنهادی قابل قبول است. همچنین از آنجایی که تمامی مقادیر آلفای کرونباخ^{۱۷} و پایایی ترکیبی (جدول ۳) بزرگ‌تر از ۰/۷ می‌باشند مشخص شد که مدل از برازش مناسبی برخوردار است.

جدول ۳: محتوای گویه‌های پرسشنامه؛ ماخذ: نگارندگان

نام متغیر	ضریب آلفای کرونباخ	پایایی ترکیبی
سبک‌زندگی	۰/۷۸۳	۰/۷۷۵
وجه ترجیحی سبک‌زندگی	۰/۷۵۰	۰/۷۴۳
وجه ترجیحی	۰/۷۵۵	۰/۷۱۷
	۰/۷۶۳	۰/۷۹۴
	۰/۷۸۴	۰/۷۱۰
	۰/۷۱۹	۰/۷۱۱
	۰/۷۲۴	۰/۷۴۸
	۰/۷۴۵	۰/۷۸۴
	۰/۷۲۸	۰/۷۲۸
	وجه عینی سبک‌زندگی	۰/۸۱۷
وجه عینی	۰/۸۳۲	۰/۸۵۹
	۰/۸۴۷	۰/۸۷۳
	۰/۸۷۱	۰/۸۶۵
	۰/۷۸۶	۰/۷۱۲
	۰/۸۰۵	۰/۸۶۲
	۰/۷۹۷	۰/۸۵۳
	۰/۷۸۸	۰/۸۱۰
	کالبد خانه	۰/۸۰۹

با توجه به اینکه مقدار آزمون t بین متغیرهای "سبک‌زندگی"، "وجه ترجیحی" و "وجه عینی" بیشتر از ۱/۹۶ است (جدول ۴)، می‌توان گفت که بین "سبک‌زندگی"، "وجه عینی" و "ترجیحی" رابطه معناداری وجود دارد، اما رابطه‌ای که بین "سبک‌زندگی" و "بعد عینی" وجود دارد، از شدت بیشتری برخوردار است. همچنین با توجه به اینکه،

۱۶. Cochran

۱۷. Alpha Cronbach's

مقدار آماره t بین متغیرهای "سبک زندگی" و "خانه" بیشتر از ۱/۹۶ است (جدول ۴)، بنابراین می توان گفت که "سبک زندگی" بر "کالبد خانه" نیز تأثیرگذار بوده است.

جدول ۴: میزان ضریب مسیر و ضرایب معناداری سبک زندگی با وجوه ترجیحی، عینی و خانه؛ ماخذ: نگارندگان

سبک زندگی و خانه	سبک زندگی و وجوه عینی و ترجیحی		
	وجوه عینی در سبک زندگی	وجوه ترجیحی در سبک زندگی	ضریب t
۳/۷۹	۸/۲	۷/۳	ضریب t
۰/۳۸۲	۰/۸۲۵	۰/۷۳۷	ضریب مسیر استاندارد

نتیجه گیری

در پژوهش حاضر، نتایج بررسی بر روی نمونه های مورد مطالعه، مؤید این نکته است که نحوه تأثیرپذیری کالبد خانه از سبک زندگی در گرو شناخت وجوه مختلف سبک زندگی و ارتباط آن ها با یکدیگر است که در نهایت به خانه ها جهت می دهند. در این راستا، از مهم ترین نتایج حاصل از مبانی نظری، وجوه ترجیحی و عینی برای سبک زندگی است که به ترتیب برای آن ها، زیر شاخه های "تکنولوژی"، "مصرف"، "رسانه"، "رسوم و آداب زندگی"، "ارزش ها و هنجارها"، "رفتارهای فردی" و "کنش های اجتماعی" در نظر گرفته شد. در نتایج نظرسنجی به دست آمده از ۳۲۱ پرسشنامه، اهمیت زیادی بین وجوه عینی سبک زندگی در مقایسه با وجوه ترجیحی سبک زندگی وجود داشت. برخلاف انتظار، از دید ساکنان، وجوه عینی "رسوم و آداب زندگی" در مقایسه با دیگر وجوه عینی سبک زندگی از اهمیت کمتری برخوردار بود. نکته مهم، وجود "رسانه" در وجوه عینی سبک زندگی است که به دلیل آن در وجوه عینی "مصرف"، تغییر در سلیقه و گرایش به نخواستی تجهیزات و مبلمان خانه در صدر قرار گرفته اند. این نشان از کاهش اثر وجوه عینی "رسوم و آداب زندگی" بر شیوه زندگی ساکنان خانه های پلکانی پاره داشت. سرانجام تحلیل ها نشان داد که بین وجوه عینی "سبک زندگی" و "کالبد خانه" رابطه معنادارتری در مقایسه با وجوه ترجیحی "سبک زندگی" و "کالبد خانه" وجود دارد، و بار عاملی "کالبد خانه" تایید می کند که "ورود تکنولوژی جدید"، دارای بیشترین اهمیت و "موقعیت کم و انبار" در مقایسه با دیگر عوامل از کمترین اهمیت برخوردار است. در نهایت می توان بیان داشت، در طول زمان، نوعی مدرنیته پلکانی در این خانه ها رخ داده و نسبتی صحیح میان کالبد خانه و سبک زندگی معاصر برقرار شده است.

منابع

کتاب

حائری‌مازندرانی، محمدرضا. (۱۳۹۵). "خانه، فرهنگ، طبیعت در معماری ایران". چاپ دوم، تهران: مرکز مطالعاتی و تحقیقاتی شهرسازی و معماری.

فلامکی، محمدمنصور. (۱۳۹۱). "اصل‌ها و خوانش معماری ایران"، تهران: نشر فضا.

قرلباش، محمدرضا؛ ابوالضیاء، فرهاد. (۱۳۶۴). "الفبای کالبد خانه سنتی یزد". تهران: وزارت برنامه و بودجه.

معماریان، غلامحسین. (۱۳۸۶). "سیری در مبانی نظری معماری". چاپ دوم، تهران: سروش دانش.

معماریان، غلامحسین. (۱۳۹۱). "معماری ایرانی (نیارش)"، تهران: نغمه نو اندیش.

مهندسین مشاور ژیناب غرب. (۱۳۸۹). "طرح توسعه و عمران (جامع) شهر پاره"، جلد اول (شناخت وضع موجود)، سازمان مسکن و شهرسازی استان کرمانشاه.

ونتلینگ، جیمز و. (۱۹۹۰). "طراحی مسکن بر پایه سبک‌زندگی". ترجمه: حبیب قاسمی، چاپ دوم، مشهد: کتابکده کسری.

مقالات

آزادارمکی، مرضیه. (۱۳۹۲). "آپارتمان‌نشینی و آشپزخانه در ایران". مطالعات فرهنگی و ارتباطات، شماره ۳۱، ۷۶-۶۳.

باینگانی، بهمن؛ ایران‌دوست، سیدفهمیم و احمدی، سینا. (۱۳۹۲). "سبک‌زندگی از منظر جامعه‌شناسی: مقدمه‌ای بر شناخت و واکاوی مفهوم سبک‌زندگی". شماره ۷۷، ۷۴-۵۶.

خوشحال‌دستجردی، جواد؛ احمدی، عبدالمجید و حیدری، تقی. (۱۳۹۲). "جغرافیای طبیعی شهر پاره، ژئومورفولوژی و نقش آن در شکل‌گیری توسعه فیزیکی این شهر فرصت‌ها و چالش‌ها"، رشد آموزش جغرافیا، (۳) ۲۷، ۳۳-۲۶.

رضوی‌زاده، سیدنورالدین. (۱۳۸۵). "بررسی تأثیر رسانه‌ها بر تمایل به تغییرات زندگی روستایی". علوم اجتماعی، ۳۱، ۱۴۴-۱۱۱.

علوی، موسی. (۱۳۹۳). "گزارش‌دهی نتایج مطالعات با کاربرد مدل‌یابی معادلات ساختاری". مدیریت پرستاری، ۲، ۸-۱۹.

کوپرمارکوس، کلر. (۱۹۹۹). "خانه: نماد خویشتن". ترجمه: احد علیقلیان، فصلنامه فرهنگستان هنر، ۵، ۱۱۹-۸۴. علی‌پور، ربابه؛ سعیدمحمودی، سیدامیر و آقالطیفی، آزاده. (۱۳۹۹). "بررسی ارتباط عوامل مؤثر بر سبک‌زندگی و کالبد خانه معاصر در شهر مشهد". دوفصلنامه اندیشه معماری، ۸، ۸۴-۶۹.

ملکی، امجد؛ عزیزی، بیان. (۱۳۹۳). "تنگناهای طبیعی توسعه‌ی فیزیکی شهر پاره با تأکید بر عوارض ژئومورفولوژی". فصل‌نامه آمایش محیط، ۲۷، ۵۴-۳۷.

یزدانفر، سید عباس؛ ناصر‌دوست، زهره. (۱۳۹۸). "تغییرات شیوه‌زندگی و الگوی کالبدی خانه و تأثیرات متقابل آن‌ها از دوران زندیه تا امروز (مطالعه موردی: شهرستان مراغه)". نشریه علمی معماری و شهرسازی ایران، (۱۷) ۱۰، ۳۷-۶۰.

پایان‌نامه‌ها

عبدمجیری، امین. (۱۳۹۴). "الگویابی معماری خانه در بستر تحولات فرهنگ (پژوهش موردی، خانه روستایی دهستان مصعبی در دوره معاصر)". رساله دکتری، تهران: دانشگاه علم و صنعت ایران.
مداحی، سیدمهدی. (۱۳۹۴). "خوانش و فهم پیوند کالبد خانه و شیوه زندگی در معماری بومی (نمونه موردی: بشرویه)". رساله دکتری، تهران: دانشگاه علم و صنعت ایران.

منابع لاتین

Book

Benjamin David, N., Stea, D., & Aren, E. (۱۹۹۵). "The home: Words, interpretations, meanings and environments", Avebury.
Blunt, A., & Dowling, R. (۲۰۰۶). "Home", Routledge.
Chapman, T., & Hockey, J. (۱۹۹۹). "Ideal homes: Social change and domestic life", Routledge.
Clapham, D. (۲۰۰۵). "The meaning of housing: A pathways approach", policy Press.

Article

Krof, K. (۱۹۹۶). "Urban tissue and the character of towns", Urban Design international ۱(۳), P.P, ۲۴۷-۲۶۳.
Kwon, H., & Kim, S. (۲۰۱۹). "Characteristics of Residential Space in Response to Changed Lifestyles: Focusing on the Characteristics of Residents and the Relationship between Individual and Family", sustainability, ۱۱(۷): ۲۰۰۶, Approx ۲۲ p.
Lawrence, Roderick J. (۱۹۹۵). "Deciphering home: an integrative historical Perspective", Avebury, P.P, ۵۳-۶۸.
Moor, J. (۲۰۰۰). "Placing home in context", Journal of environmental Psychology, ۲۰(۳), P.P, ۲۰۷-۲۱۷.
Moss, p. (۱۹۹۷). "Negotiating spaces in home environments: Older women living with arthritis", Social Science and Medicine. Volume ۴۵, Issue ۱, P.P, ۲۳-۳۳.
Parnell, John a., Spillan, John E., & Singh, N. (۲۰۰۶). "Strategy Through the Eyes of the Consumer: An Exploratory Study Across Emerging Economies", Panorama Socioeconómico, N° ۳۳, P.P, ۵۰-۶۴.
Rapoport, A. (۱۹۶۹). "House from and culture", Englewood cliffs, NJ: prentice- Hall.
Somerville, P. (۱۹۹۷). "The Social construction of home", Journal of Architectural and Planing Research, ۱۴: ۳, P.P, ۲۲۶-۲۴۵.